

MTÜ Eesti Seksuaaltervise Liit (ESTL)

Vajalik toetus: strateegia konsultatsioon, tegevjuhi palk (vt lk 2)

oktoober 2006

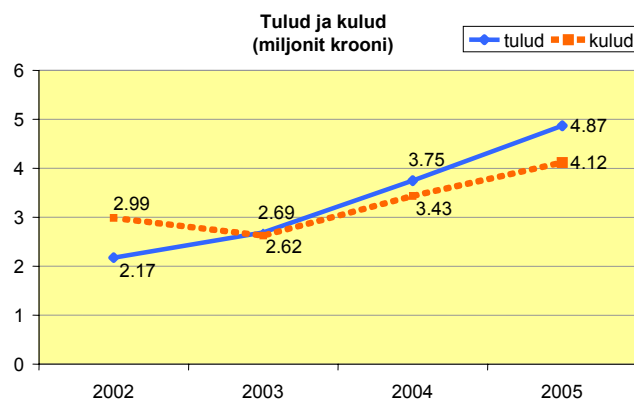
WWW.HEATEGU.EE

Ulatus	V	_____●_____	S	Tegevusraadius	V	_____●_____	S
Sügavus	V	_____●_____	S	Suutlikkus	V	_____●_____	S
Muutus	V	_____●_____	S	Kasvupotentsiaal	V	_____●_____	S
Risk	V	_____●_____	S	Töötajaid	8 (täistööaja ekvivalent)		

V – väike; S – suur; mõistete selgitused leiata viimaselt leheküljelt

ESTL missioon on Eesti elanike reproduktiiv- ja seksuaaltervise toetamine ning parandamine. Tegevuse aluseks on veendumus, et igal üksikisikul ja paaril on õigus omada kontrolli oma viljakuse üle ja saada vajalikke teadmisi langetamiseks elutähtsaid otsuseid pereplaneerimise vallas. ESTL asutati Pereplaneerimise Liidu nime all 1994. aastal.

Suuremad koostööpartnerid on Tervise Arengu Instituut, Sotsiaalministeerium, Haigekassa ja Soome ning Rootsi pereplaneerimise liidud. ESTL on Rahvusvahelise Pereplaneerimise Föderatsiooni (IPPF) liige.

Probleem: Eestis napib praktilist ja objektiivset seksuaaltervise alast teavet ning see takistab oluliselt seksuaalsel teel levivate haiguste ja teiste seksuaaltervisega seotud probleemide ennetamist.

Seksuaal- ja reproduktiivtervise osas vajab Eestis väga tõsist tähelepanu seksuaalsel teel levivate haiguste, eriti HIVi epideemia teise laine ennetamine. Samuti on väga oluline teadlikkuse tõstmine pereplaneerimisest, et aidata hoiduda soovimatust rasedusest ja planeerida soovitud lapsi. Seksuaalsust samastatakse Eestis massimeedia mõjul seksiga, kavandatavas õppekavas seksuaalkasvatust puudub. Seetõttu on seksuaalsusest rääkimine paljude jaoks endiselt „tabu” ja objektiivset, praktilist teavet napib, eriti noorte seas. Vähene informeeritus ja seksuaalkasvatuse puudulikkus põhjustab varast seksuaaldebüüti, soovimatuid rasedusi ja haigestumist seksuaalsel teel levivatesse haigustesse. Uute HIV-nakatunute arvu poolest (568 uut juhtu miljoni inimese kohta aastas) on Eesti Euroopas pikalt esikohal, 2/3 nakatunute on 15-29 aastased. Kui algselt levis HIV peamiselt veeni süstivate narkomaanide seas, siis nüüd üha enam ka seksuaalsel teel. Aborte tehakse Eestis Lääne-Euroopaga võrreldes 40 % rohkem (12 500 aborti aastas), 36,7% aborti tegevatest naistest on vanuses 14-24.

Tegevused: ESTL keskendub teadlikkuse tõstmisele läbi noortenõustamise ja koolituste.

Valik tagasisidet noortenõustamiskeskuste kohta:

„Tihti ei julgeta oma vanematega seksi teemadel rääkida, sõbrad on aga sama „targad” kui ma ise. Hea, et on olemas eraldi koht noortele, kust saab vajalikku teavet ja kiiret abi.”

„Nõustamiskeskuse juures hindan enim inimesi, kes seal töötavad. Nad on abivalmis, vastutulelikud ja väga sõbralikud”.

ESTL mahukaimaks teenuseks on seksuaaltervise alane **noortenõustamine nõustamiskeskustes**. Teenuse platvormiks on 17 noorte nõustamiskeskusest koosnev Eestit kattev võrgustik. Samas tehakse meditsiinilisi teste, peetakse seksuaalhariduslikke loenguid, antakse rasestumisvastast nõu ja jagatakse infomaterjale. Vene noorte jaoks olulisemad nõustamiskeskused on kakskeelsed. Nõustamiskeskuste olulisust rõhutab ka uus riiklik HIV ja AIDSi strateegia. Keskuste külastamine on tasuta kuni 24-aastastele (kaasa arvatud) mõlemast soost noortele.

Noortenõustamise juhtmõtteks on noortesõbralikkus – üldine suhtumine on eelarvamustevaba ja konfidentsiaalne, järjekorrad hoitakse lühikesed. Visiitide arv 2005. aastal oli 26 070. Tagasiside põhjal hindas 60% nõustamisel käinud noortest teenust väga heaks, 30% heaks ja vaid 1% halvaks. Kõige rohkem ollakse rahul hinnanguvaba suhtumisega, samuti kiire ja asjaliku abiga.

Enamik keskustest asub riiklike meditsiinikeskuste haldusalas. Teenust rahastab Haigekassa, kes teostab ka järelevalvet raha kasutamise üle. Lisaks viib ESTL igal aastal 3-4 keskuses läbi siseauditi.

Koolituskeskuse „Amor” eesmärgiks on täiendkoolitusena anda süvateadmisi ja praktilisi oskusi seksuaal- ja reproduktiivtervise teemadel. Koolitused on tasuta, keskuse üheks eesmärgiks on ESTL tegevuskulude katmine. 2005. a moodustas ettevõtlustulu 10% kogutulust, mis on Eesti kodanikeühenduste kontekstis keskmiselt hea tulemus. Koolituskeskuse õppekavad on registreeritud Haridus- ja Teadusministeeriumis. Koolituste läbiviimiseks on ESTL ette valmistanud eelnevatel aastatel 70 lektorit.

Kavas on käivitada uusi teenuseid, näiteks käsiraamatute müük ja koolitused uutele sihtgruppidele (vanglad, puuetega inimeste hooldajad).

Internetinõustamise teenus www.amor.ee kaudu võimaldab kuni 24-aastastel noortel küsida Interneti vahendusel anonüümselt nõu seksuaaltervise teemadel.

Küsimustele vastavad oma valdkonnas tunnustatud arstid. Nõustajate professionaalsus tagab vastuste väga kõrge kvaliteedi, mida kliendid tagasisides ka esile on tõstnud. Teenusel on tugev kvaliteedikontroll, mille käigus vaadakse üks kord aastas läbi 30-50% iga nõustaja kirjadest.

Teenuse kasutamine on klientidele tasuta. Päevas laekub 12-15 kirja ehk ca 4,000 küsimust aastas. Klientidest on neiusid 84% ja noormehi 16%, valdav enamus eestlased. Eesmärgiks on võetud noormeeste ja vene noorte osakaalu suurendamine, samuti teenuse laiendamine lapsevanematele. 1. juunist 2006 käivitus teenus ka vene keeles. Teenuse eelarve 2005. a. oli 290,000 EEK, mida finantseeris täielikult Haigekassa.

Mõju: seksuaaltervisega seotud näitajad on Eestis viimase 10 aasta jooksul paranenud.

Noorte seas on nii seksuaalsel teel levivate haiguste (eriti 20-24 aastaste seas) kui ka soovimatute raseduste arv (eriti 15-19 aastaste seas) vähenenud. ESTL tegevuse panust positiivse trendi kujunemises on keeruline täpselt määratleda. Võib siiski kindlalt väita, et mõju on olnud oluline, kuna ESTL on lisaks noortenõustamisteenustele viinud läbi seksuaaltervise täiendkoolitust 200 inimeseõpetuse õpetajale, samuti kooliarstidele, noorsootöötajatele ja noorteinfokeskustele ja jõudnud seeläbi vähemalt 29,5%-ni Eesti gümnaasiumiõpilastest.

Soovitus: lisarahastus aitaks ESTL arendada organisatsiooni ja teenuseid ning laiendada sihtgruppi, mis on eriti vajalik venekeelse elanikkonna hulgas.

ESTL on Eesti kontekstis kaua tegutsenud usaldusväärne ühendus, kus arstidest koosnev nõukogu jälgib teenuste kvaliteeti. Peamised riskid on seotud puuduliku strateegilise planeerimise, nõustajate motivatsiooni võimaliku languse ja väikese erinevate rahastusallikate ringiga. Jätkuva arengu tagamiseks on vaja tõsta strateegilise planeerimise kompetentsi juhtorganites, mõelda põhjalikumalt läbi sise- ja väliskommunikatsioon ning tõsta ettevõtlustulu osakaalu kogutuludest.

ESTL teenuste praegust mahtu finantseerib täies mahus Haigekassa, teenuste arendamist toetatakse osaliselt. Tegevuskulud katab ESTL omateenitud tulust, millele lisandub ühekordselt teostatavatest projektidest läbiviijatele laekuv töötasu. Täiendava rahastusega oleks võimalik oluliselt suurendada nõustatavate noorte arvu ning luua uusi vajalikke teenuseid, näiteks lapsevanemate nõustamine.

ESTLi toetamiseks soovitame järgmisi võimalusi:

- (1) **Strateegilise planeerimise nõustamine.** ESTL tegeleb strateegia väljatöötamisega. Vaja oleks professionaalse vabatahtliku konsultandi abi, töö maht ca 8 tundi kuus.
- (2) **Tegevjuhi palgakulu katmine ja töökohustuste mahu analüüs.** Palgakulu (ca 250 000 kr aastas) finantseeritakse lisaprojektide kirjutamisega. Töökohustuste liigne maht on põhjustanud probleeme varasematele tegevjuhtidele. Palgakulu katmine vabastaks tegevjuhi aega organisatsiooni arendamiseks.
- (3) **Kommunikatsioonijuhi palkamine.** Vajalik läbi mõelda nii sise- kui väliskommunikatsioon, tõsta oluliselt ühiskonna teadlikkust seksuaaltervise küsimustes. Palgakulu 250 000 krooni aastas. Esialgu oleks abi ka vabatahtlikust eksperdist.
- (4) **Ettevõtlustulu suurendamine.** Vajalik abi olemasolevate ja uute teenuste äriplaanide läbimõtleamiseks. Tegevus suurendaks ESTL jätkusuutlikkust, sobib vabatahtlikule eksperdile, maht ca 3-5 tundi kuus.
- (5) **Internetinõustamise veebikeskkonna arendus.** Võimaldaks suurendada nõustatavate noorte arvu.

Mitmete maade kogemus on näidanud, et kui noorte seksuaalsust aktsepteeritakse, seksuaalkasvatus on integreeritud koolisüsteemi, ühiskonnas on avatud suhtumine seksuaalsusesse ja pereplaneerimisse, objektiivne ja positiivne teave inimese seksuaalsusest on kättesaadav ning selle kõigega kaasnevad hästikorraldatud ja kättesaadavad nõustamisteenused, siis on teismeliste hulgas vähe soovimatuid rasedusi, esineb vähem riskikäitumist ning seksuaaldebüüt lükkub hilisemasse ikka.

WHO 1993, Repke & King 1991

Raportis kasutatud mõistete selgitused

Vajalik rahastus – rahasumma või vahemik, mida organisatsioon vajab tulemuste parandamiseks.

Ulatus – inimeste hulk Eesti kontekstis, keda organisatsioon oma tegevusega sihipäraselt mõjutab, skaalal kümned või sajad inimesed (V) kuni mitu sada tuhat inimest (S).

Sügavus – mõju, mida organisatsiooni tegevus sihtgrupile avaldab, skaalal leevendus teisejärgulisele probleemile (V) kuni elupäästev lahendus (S). Näiteks kodututele riiete jagamine on väikese sügavusega tegevus, samas kui neile töösüsteemide õpetamine ja töövõimaluse loomine on suure sügavusega tegevus.

Muutus – süsteemne muutus, mida organisatsiooni tegevus ühiskonnas esile kutsub, skaalal sotsiaalse probleemi tagajärgede kõrvaldamisele keskendumisest (V) kuni tegelemine probleemi peamiste põhjuste likvideerimiseni (S). Erinevalt sügavusest, on siin skaalal näiteks kodutute abistamine väikese muutusega tegevus, tegelemine sotsiaalse kaasamisega, mille tulemusena tulevikus jääb vähem inimesi kodutuks, aga suure muutusega. Eesti ühiskonnal on vaja nii põhjuste kõrvaldamisega kui ka tagajärgede leevendamise tegevusi organisatsioonidele.

Risk – finants-, juriidiliste- jt riskide ning nende juhtimise tase hinnatuna raporti koostamise ajal. Väikesed riskid tähendab olukorda, kus riskid on vähetähtsad või on küll olemas, aga hästi analüüsitud ja juhitud (V). Skaala teises otsas on kõrged riskid või keskpärased riskid, millele pole üldse mõeldud (S).

Tegevusraadius – organisatsiooni tööpiirkond skaalal töö külas või kohalikus kogukonnas (V) kuni rahvusvaheline töö (S). Vahepeale paigutuvad piirkondlik tegevus (näit. maakonnas) ja üle-Eestiline tegevus.

Suutlikkus – organisatsiooni suutlikkus skaalal väike (V) kuni suur (S). Hõlmab strateegilist planeerimist, inimeste-, infotehnoloogia-, kommunikatsiooni- ja finantsjuhtimist.

Kasvupotentsiaal – potentsiaal suurendada inimeste arvu, keda organisatsiooni tegevus otseselt mõjutab, skaalal suur enamus sihtgrupist on alles katmata (V) kuni tegevus jõuab kogu sihtgrupini (S). Kvalitatiivset kasvupotentsiaali näitavad sügavuse ja muutuse mõõdikud.

Heateo Sihtasutuse (www.heategu.ee) missioon on muuta heategemine ühiskonnas harjumuspäraseks ja loomulikuks. Analüüsime kodanikuühendusi ja koostame nende kohta ülevaateid eesmärgiga pakkuda vabatahtlikele ja annetajatele olulist informatsiooni ühenduste tegevuse ja vajaduste kohta. Ülevaadete põhjal saab igaüks valida organisatsiooni, mida toetades või aidates ta tunneb, et tema abist on olnud kõige rohkem kasu.

Kui teil tekkis käesolevat ülevaadet lugedes täiendavaid küsimusi, võtke palun ühendust Jaan Aps'iga (jaan@heategu.ee, Skype: jaanaps) Heateo Sihtasutusest.

Käesolev ülevaade on koostatud ja välja antud Creative Commons (CC) „Noncommercial” litsentsi alusel. Ülevaadet võib mitte-ärilistel eesmärkidel vabalt kopeerida ja levitada.